

Motion

1984/85:765

Per Olof Håkansson

Översyn av lagen om bevakningsföretag

Gällande bestämmelser

Enligt lagen (1974:191, omtryckt 1980:588) om bevakningsföretag avses med sådant företag den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning bevaka fastighet, anläggning, viss verksamhet, offentlig tillställning eller något annat sådant eller också att bevaka enskild person för dennes skydd. För att ett bevakningsföretag skall få bedriva verksamhet av den art som nu nämnts krävs auktorisation. Lagen gäller dock inte bevakning som utförs av statlig eller kommunal myndighet. Den gäller inte heller när en enskild person utför bevakning på uppdrag som myndighet har meddelat honom med stöd av lag. Det sistnämnda undantaget omfattar bl. a. ordningsvaktsverksamhet – enligt lagen (1980:578) om ordningsvakter – på frilansbasis.

Fråga om auktorisation provas av länsstyrelsen i det län där företagets ledning har sitt säte. Denna länsstyrelse är också tillsynsmyndighet. Auktorisation får beviljas endast om det kan antas att verksamheten dels blir bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt och i övrigt i överensstämmelse med god sed inom branschen, dels inte kommer att få en från allmän synpunkt olämplig riktning. All personal hos ett auktoriserat bevakningsföretag skall vara godkänd vid prövning med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet samt lämplighet i övrigt för anställning i ett sådant företag. Detsamma gäller föreståndaren för verksamheten och ledamöterna i företagets styrelse.

I övrigt finns bestämmelser om bl. a. inspektionsrätt för länsstyrelsen, om rätt för länsstyrelsen att förelägga ett auktoriserat bevakningsföretag att vidta rättelser etc. och om återkallelse av auktorisation. Kompletterande bestämmelser finns i bevakningsföretagskungörelsen (1974:462, ändrad 1980:595).

Förarbeten m. m.

Lagen (1974:191) om bevakningsföretag ersatte en tidigare kungörelse (1951:640) om auktorisation av enskilda bevakningsföretag, vilken innehöll regler om frivillig auktorisation. Förslag till denna lag framlades i proposition 1974:39, vilken inte föranledde några motioner eller andra kommentarer vid riksdagsbehandlingen.

I propositionen anförde föredragande statsrådet bl. a. (s. 36 f.): Enligt min mening bör därför auktorisation krävas för varje fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt utför viss bevakningsuppgift åt annan.

Vad särskilt gäller enskilda personers verksamhet på detta område så kan det naturligtvis inte komma i fråga att kräva auktorisation i samtliga fall då någon åtar sig att mot ersättning utföra en bevakningsuppgift för annans räkning. Jag tänker här bl. a. på sådana bevaknings- och tillsynsuppdrag som någon utför under t. ex. en fastighetsägares eller rörelseidkares tillfälliga bortovaro. Det avgörande kriteriet för gränsdragningen blir här om verksamheten kan betecknas som "yrkesmässig". I den mån det därvid är fråga om någon som utför bevakningsuppgifter vid sidan av annat arbete eller annan sysselsättning torde denna förutsättning endast kunna anses infriad i fall då det rör sig om verksamhet av en icke obetydlig omfattning.

I specialmotiveringen till 1 § tillades bl. a. (s. 48):

Den i lagtexten intagna förutsättningen "för annans räkning" innebär att sådan bevakningsverksamhet som organiseras inom ett företag och som endast avser eget skydd inte omfattas av lagen. Däremot blir lagen tillämplig i fall då bevakningsverksamheten ombesörjs av ett av uppdragsgivaren helägt företag. Detta gäller oavsett om ägaren är den enda kunden eller ej.

Den ursprungliga definitionen av bevakningsföretag ändrades år 1980 med giltighet från årsskiftet 1980-1981 (prop. 1979/80:122, JuU 1979/80:44). Det hade tidigare talats om åtagande att "utföra viss bevakningsuppgift". Genom ändringen infördes i stället den uppräkningsfunktion som framgår av referatet i föregående avsnitt. Ändringen hängde samman med införandet av den nya lagen om ordningsvakter.

Väktarens befogenheter m. m.

Den som är godkänd för anställning i ett auktoriserat bevakningsföretag och som har till uppgift att utföra bevakningstjänst kallas väktare.

En väktare åtnjuter det skydd som avses i 17 kap. 5 § brottsbalken. Det innebär att våld eller hot om våld mot en väktare i hans tjänsteutövning bestraffas enligt de strängare straffbestämmelser som gäller för förgripelser mot tjänstemän i myndighetsutövning. En väktare har inte andra befogenheter än vilken medborgare som helst när det gäller att ingripa mot andra personer eller att använda våld för att genomföra arbetsuppgifter. En från praktisk synpunkt betydelsefull befogenhet är den som enligt 24 kap. 7 § rättegångsbalken tillkommer envar, nämligen att gripa bl. a. den som ertappas på bar gärning eller flyende fot när det är fråga om brott som kan bestraffas med fängelse. För väktare gäller dessutom liksom för andra medborgare reglerna om nödvärn i brottsbalken.

Bevakningsverksamheten

I Sverige finns drygt 100 bevakningsföretag. Av dessa har ett fåtal fler än 50 anställda. Antalet anställda totalt i bevakningsföretag kan uppskattas till fler

än 10 000 personer eller omräknat till årsanställda omkring 8 000.

Omfattningen av bevakningsverksamheten i Sverige är dock betydligt större. Utöver de ovan angivna drygt 100 företagen som omfattas av bevakningslagen bl. a. därför att de yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning utföra bevakning, finns en omfattande bevakningsverksamhet, organiserad inom ett företag och som endast avser detta företags eget skydd.

Motiveringar för en översyn

Bevakningslagens primära syfte är således att reglera förhållandet mellan säljare och köpare. Lagen har i allt väsentligt givits en inriktning på att skapa trygghet för bevakningsföretagens kunder. Den som anlitar ett sådant företag skall genom samhällets kontroll få viss garanti för att företaget kan fullgöra sin uppgift på ett seriöst sätt och att dess personal uppfyller vissa krav.

Den gällande ordningen kan på goda grunder kritiseras. Bevakningslagen borde inte enbart vara ett instrument som skall reglera förhållandet mellan beställaren – entreprenören – utan även gentemot tredje man. Bevakningsuppdraget är i allmänhet generellt, dvs. omfattar alla. Bevakningsuppgiften omfattar således "allmänheten" och mot den bakgrunden är det inte rimligt att "egenregiverksamhet" skall vara undantagen. Av samma skäl är det undantag som i dag gäller för bevakning som utförs av kommunal myndighet också olämpligt. De ställda kraven på kompetens m. m. bör därför ges en generell räckvidd och omfatta all bevakningsverksamhet.

Fråga om auktorisation prövas av länsstyrelsen i det län företagets ledning har sitt säte. Denna länsstyrelse svarar sedan även för tillsynen av företaget. Detta innebär förhållanden som, främst vad avser tillsynen, inte medverkar till en enhetlig och likartad handläggning. Det kan konstateras att tillsynsverksamheten såsom den i dag utförs också är mycket varierad, såväl till innehåll som till effektivitet, mellan de olika aktörerna. Verksamheten är dessutom svår att överblicka.

Det finns ytterligare skäl för varför en översyn bör göras. Verksamheten inom bevakningsföretagen ändrar karaktär. Den personella bevakningen, ronderande eller fast, minskar medan användningen av en alltmer avancerad teknik ökar. I verksamheten integreras alltmer olika tjänster av allmän servicekaraktär utöver att mera närliggande verksamheter som t. ex. installation av larm, larmöverföring och behandling av dessa utförs. Det senare är exempel på verksamheter som är reglerade i annan lagstiftning som till sin strukturella uppbyggnad inte harmoniserar med bevakningslagens. En samordning borde komma till stånd.

Lagen om bevakningsföretag eller kungörelsen om bevakningsföretag innehåller inga närmare bestämmelser om väktarutbildning. Det är i stället rikspolisstyrelsens föreskrifter som gäller. Målet för utbildningen samman-

fattas på följande sätt. Utbildningen avser att bibringa eleverna kunskaper och färdigheter för att kunna utföra bevakningstjänst som godkänd väktare anställd vid auktoriserat bevakningsföretag. Målsättningen är invändningsfri men verkligheten är i dålig samklang med denna.

Det är bevakningsföretagen själva som har att svara för att väktaren har den föreskrivna utbildningen. Grundkursen är f. n. 217 timmar men för den som skall arbeta som vikarie ställs kraven lägre. För dessa räcker det med att ha genomgått ett introduktionsavsnitt, som omfattar 44 timmar. Med hänsyn till branschens omfattning och de mål som lagts fast för verksamheten kan det ifrågasättas om en utbildning organiserad på detta sätt och med sådana undantagsregler kan vara till fyllest. En översyn av utbildningens organisation och innehåll bör därför komma till stånd.

Tystnadsplikten

All personal hos ett auktoriserat bevakningsföretag, liksom också föreståndaren för verksamheten och styrelseledamot, skall vara godkänd med avseende på laglydnad, medborgerlig pålitlighet och lämplighet i övrigt.

Tystnadsplikten för dessa regleras på olika sätt. För merparten av de anställda genom kollektivavtal, exempelvis genom avtalet mellan Svenska transportarbetareförbundet och Svenska arbetsgivareföreningen. För vissa kategorier inom bevakningsföretagen är tystnadsplikten offentligt rättsligt reglerad. I t. ex. lag om ordningsvakter (SFS 1980:578) anges att dessa, av polisen förordnade medarbetare, har sådan tystnadsplikt. Skyddsvakter har tystnadsplikt enligt lag med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m. (SFS 1940:358).

Regleringen av tystnadsplikten är således icke heltäckande, och vidare är den olika grundad med hänsyn till vilka arbetsuppgifter som utförs.

Enligt min mening bör tystnadsplikten vara offentligt rättsligt reglerad. En i lag sådan ålagd tystnadsplikt bör avse samtliga. Utgångspunkten för en sådan lagstiftning bör kunna vara den offentligt rättsligt reglerade tystnadsplikten som nyligen genom lag (SFS 1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler ålagts medarbetare i Alarmerings AB, proposition 1981/82:24.

Förslag

Inte minst dessa skäl som här redovisats leder fram till att bevakningslagen m. m. bör bli föremål för en översyn. Det bör ankomma på regeringen att besluta om i vilken form översynen skall ske.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslår jag därför
att riksdagen hos regeringen begär en översyn av lagen om
bevakningsföretag m. m. i enlighet med vad som anges i
motionen.

Stockholm den 18 januari 1985

P. O. HÅKANSSON (s)